עין משפט נר מצוה

א א טוש"ע ח"מ סי' מב סעיף ט:
ב ב מיי' פכ"ו מהל' מלוה ולוה הל' ח ועיין במ"מ סמג עשין לד טוש"ע שם ס"ה:

◆

תורה אור השלם

1 וָאֶקַּח אֶת סֵפֶר הַמִּקְנָה אֶת הֶחָתוּם הַמִּצְוָה וְהַחֻקִּים וְאֶת הַגָּלוּי: ירמיהו לב יא

2 לֹא יָקוּם עֵד אֶחָד בְּאִישׁ לְכָל עָוֹן וּלְכָל חַטָּאת בְּכָל חֵטְא אֲשֶׁר יֶחֱטָא עַל פִּי שְׁנֵי עֵדִים אוֹ עַל פִּי שְׁלֹשָׁה עֵדִים יָקוּם דָּבָר: דברים יט טו

3 שָׂדוֹת בַּכֶּסֶף יִקְנוּ וְכָתוֹב בַּסֵּפֶר וְחָתוֹם וְהָעֵד עֵדִים בְּאֶרֶץ בִּנְיָמִן וּבִסְבִיבֵי יְרוּשָׁלִַם וּבְעָרֵי יְהוּדָה וּבְעָרֵי הָהָר וּבְעָרֵי הַשְּׁפֵלָה וּבְעָרֵי הַנֶּגֶב כִּי אָשִׁיב אֶת שְׁבוּתָם נְאֻם יְיָ: ירמיהו לב מד

◆

מוסף רש"י

עצה טובה קא משמע לן. שיהא שטרי בידי מוכן לראיה ולא יזקק לעדים כשיעוררו עליו (לעיל כח:).

◆

רבינו גרשום

זהו פשוט שכתוב פשוט כספר: וחתום זה מקושר. כלומר שצרור וחתום תפור וקשור (א) בינו: והעד שנים. כדכתיב לא יקום עד אחד באיש ממשמע שנאמר עד איני יודע שהוא אחד ומה ת"ל אחד ללמדך כל מקום שנאמר עד הרי כאן שנים עד שיפרוט לך הכתוב אחד ה"נ האי והעד שנים הן הואיל דלא כתב אחד: עדים שלשה. דמדקאמר והעד שנים מכלל דעדים שלשה הן: איפוך אנא. ואימא ג' לפשוט וב' למקושר. ומשני לא ס"ד דמתוך שנתרבה מן הפשוט בקשריו כדקאמרי' נתרבה נמי בעדים דליהוי משונה מן הפשוט: ורפרם אמר מהכא. דפשוט ומקושר מן התורה דכתיב ואקח את ספר המקנה וגו' ספר זה פשוט כמו ספר: חתום זה מקושר. שקשור וחתום ותפור בינו ועדיו: גלוי זה פשוט שבמקושר שאר כתיבת כל השטר הוי פשוט וגלוי מדקאמר מצוה מכלל דאיכא בהאי וליתא בהאי: רמי בר יחזקאל אמר מהכא. איכא למשמע דאיכא שני מיני גט: ע"פ שנים עדים או שלשה עדים עיין לקמן, וצריך למקושר ג' עדים ולפשוט ב'. ומקשינן לר' חנינא ולרפרם ולרמי בר יחזקאל וכי כל הני קראי דמוקמת לגט פשוט ולמקושר להכי הוא דאתא: עצה טובה קמ"ל. ירמיה הוא דאזהר להו לישראל כשתקנו שדות [illegible] לכם לכתוב שטרות ולהחתים עדים ויהא שמור בידכם לפי כשלחלו בגלות שאם יהרגו העדים או יוליכום בשם למקום רחוק ולא ימצאו העדים לפניך צוה להם לכתוב שטרות ולשומרן שלא יאבדו בהם הזמן. ההא נמי דאמר

תקנו רבנן מקושר כו'. מספקא לן בזמן הזה כשכהן מגרש אשתו אם צריך לעשות מקושר כי מתוך התקנה משמע שאין לגרש כי אם במקושר אך לפי שאין אנו בקיאין בו בטוב נכון יותר לעשותו פשוט שהוא קל יותר אי נמי לא תקינו רבנן כי אם באותו מקום ור"י היה אומר (ה) דתקינו רבנן מקושר לא שיהא חובה לעשותו כן אלא כדי שלא יפסידו נשותיהן התקינו לעשותו כן: **שלא** תחלוק בין גיטין לשטרות. שאם תפסלנה בשטרות אתי למיפסל אף בגיטין אי נמי אי לא עבדי שטרי חוב מקושר אתי שיניחו (ו) לעשותו גם בגיטין אלא מתוך שהורגלו לעשותו מקושר יעשו בגיטין ולפירוש קמא אין להקשות משטרות שאנו פוסלין בעד כותי וגיטין מכשירין ולא גזרינן גיטין אטו שטרות דהתם היינו טעמא משום דאין עדי הגט חותמין זה בלא זה ומדכותי חתים ברישא ש"מ חבר הוא אבל עדי שטר חותמין זה בלא זה: **רב** ירמיה בר אבא אמר אחורי הכתב כנגד הכתב מבחוץ. אי לא אמר אלא אחורי הכתב כנגד הכתב ולא אמר מבחוץ הוה אמינא כנגד הכתב היינו כלפי הכתב ואחורי הכתב היינו למעלה מן הכתב שאינו למטה כשאר חתימות ואי [הוי] אמר אחורי הכתב מבחוץ (ז) ה"א אפי' בין קשר לקשר קמ"ל כנגד הכתב ולא כנגד הקשר ואי הוה אמר מבחוץ כנגד הכתב הוה אמינא נגדין: **לרב** הונא דאמר בין קשר לקשר קס"ד מגואי. ואע"ג דתנן מקושר עדיו מאחוריו איכא למימר דשפיר קרי אחוריו בין שיטה לשיטה לפי (ח) (שאין) העד אחורי השיטה שתחתיו: **ואם** איתא אין זמן ואין עדים בזה מיבעי ליה. וא"ת לר' ירמיה נמי קשה דכיון שהיו (ט) אחוריו לכך אורך השיטה והיה סבור בו שהוא פשוט היה לו לפסלו נמי משום עדים שהיו מאחוריו דתנן גט פשוט שכתוב עדיו מאחוריו פסול וכ"ת לא ידע מתני' כלל דהא לא ידע שיעשו שטר מקושר (י) עד ששמעה לקמן אבל קודם לכן לא ואפי' פשוט שפסול כשעדיו מאחוריו לא היה יודע שהרי במתני' דפסלינן ליה היינו משום שלא יעשנו מקושר ויהיה מוקדם וכיון שלא היה יודע כלום במקושר לא היה יודע בפשוט שפסול כשעדיו מאחוריו הא ליכא למימר חדא שאין סברא לומר שרבי לא היה בקי בשטר פשוט ועוד קשה דא"ל ר"ש בריה (כ) בין קשריו מובלע מנא ליה רבי לא שאלה ר"ש מנא ליה ועוד אע"פ שלא היה יודע דפסול פשוט שעדיו מאחוריו משום דמקושר מיתני בהדי פשוט ואיכא למימר כמו שלא היה יודע מתני' במקושר לא היה יודע גם בפשוט מ"מ היה לו לידע מתני' דגיטין (דף פז:) דתנן התם העדים החתומים בראש הדף מן הצד מאחוריו בגט פשוט פסול וי"ל דהיה יודע רבי מתני' דפשוט ודמקושר (ל) ולא היה יודע דבמקושר שנה מונין שתים עד ששמעה מזונין וכאן היה סבור שלא היו כותבין בין הקשרים שום עיקר השטר לכך היה מתמה אין זמן בזה דלא היה סבור שהיה כתוב בין הקשרים אבל לר' ירמיה ניחא שהיה יודע שעדיו מאחוריו וכן יש להקשות ולתרץ לבתר דמשני מאבראי לרב הונא אבל זה קשה דמאי פירכא (מ) הא דלעדים לא קפיד כיון שדים להיות בין קשר לקשר שהרי היה יודע בעיקר מקושר וי"ל דהכי קא פריך דאם איתא לעדים נמי היה לו להקפיד דאם עיקר השטר ולא היה לכותבם אלא בפשיטות השטר ודוחק:

וכשיעור

זה פשוט וחתום זה מקושר והעד שנים עדים שלשה הא כיצד שנים לפשוט שלשה למקושר ואיפוך אנא מתוך שנתרבה בקשריו נתרבה בעדיו רפרם אמר מהכא [1]ואקח את ספר המקנה את החתום המצוה והחקים ואת הגלוי ואקח את ספר המקנה זה פשוט את החתום זה מקושר ואת הגלוי זה פשוט שבמקושר המצוה והחקים אלו דברים שבין פשוט למקושר הא כיצד זה עדיו שנים וזה עדיו שלשה זה עדיו מתוכו וזה עדיו מאחוריו ואיפוך אנא מתוך שנתרבה בקשריו נתרבה בעדיו רמי בר יחזקאל אמר מהכא [2]על פי שנים עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר אם תתקיים עדותן בשנים למה פרט לך בשלשה לומר לך שנים לפשוט שלשה למקושר ואיפוך אנא מתוך שנתרבה בקשריו נתרבה בעדיו והני להכי הוא דאתו כל חד וחד למילתיה הוא דאתא לכדתניא [3]שדות בכסף יקנו וכתוב בספר וחתום [א]עצה טובה קא משמע לן ואקח את ספר המקנה הכי הוה מעשה על פי שנים עדים או על פי שלשה עדים [ב]להקיש שלשה לשנים בפלוגתא דרבי עקיבא ורבנן אלא מקושר מדרבנן וקראי אסמכתא בעלמא וטעמא מאי תקינו רבנן מקושר אתרא דכהני הוו והוו קפדי טובא ומגרשי נשייהו ועבדי רבנן תקנתא אדהכי והכי מיתבא דעתייהו התינח גיטין שטרות מאי איכא למימר כדי שלא תחלק בין גיטין לשטרות היכן עדים חותמין רב הונא אמר בין קשר לקשר ורב ירמיה בר אבא אמר אחורי הכתב וכנגד הכתב מבחוץ אמר ליה רמי בר חמא לרב חסדא לרב הונא דאמר בין קשר לקשר קא סלקא דעתין בין קשר לקשר מגואי והא [ג]ההוא מקושר דקאתא לקמיה דרבי ואמר רבי אין זמן בזה אמר ליה רבי שמעון ברבי לרבי שמא בין קשריו מובלע פלייה וחזייה ואם איתא אין זמן בזה ואין עדים בזה מיבעי ליה אמר ליה מי סברת בין קשר לקשר מגואי לא בין קשר לקשר מאבראי וניחוש דלמא זייף וכתב מאי דבעי וחתימי סהדי דכתיב ביה שריר וקיים וניחוש דלמא כתב מאי דבעי והדר כתב שריר וקיים אחרינא [ד]חד שריר וקיים כתבינן תרי שריר וקיים לא כתבינן וליחוש דלמא מחיק ליה לשריר וקיים וכתב מאי דבעי והדר כתב שריר וקיים הא אמר ר' יוחנן [ה]תלויה מקויימת כשרה

מחק

זה פשוט. כעין ספר: **וחתום.** משמע צרור וחתום ומקושר: **והעד שנים.** כדאמר בעלמא (סוטה דף ב:) כל מקום שנאמר עד הרי כאן שנים עד שיפרוט לך הכתוב אחד כמו שפרט לך לא יקום עד אחד באיש לכל עון וגו' (דברים יט) מכלל דעד סתם הרי כאן שנים: **מתוך שנתרבה בקשריו.** שהחמיר בו הכתוב והטריח לעשות קישורין החמיר נמי בריבוי עדים: **זה פשוט שבמקושר.** (א) התופס שכתוב כעין שלנו: **מלוה וחוקים.** משמע שיש (ב) מיני חלוקי דינין בינייהו: **עצה טובה קמ"ל.** כדמפרש בריש חזקת הבתים (לעיל כט.) כדכתיב (ירמיה לב) ונתתם בכלי חרש למען יעמדו וגו': **כפלוגתא דר"ע ורבנן.** במס' מכות להקיש שלשה לשנים כו': **אלא מקושר מדרבנן הוא.** כדמפרש טעמא לקמן: **ומגרשי נשייהו.** מתוך כעס שהגט פשוט נכתב מהרה וכשנחים מרגזם אינם יכולים להחזיר גרושותיהן כדכתיב ואשה גרושה מאישה לא יקחו (ויקרא כא): **היכן עדים.** דמקושר חותמין: **רב הונא אמר בין קשר לקשר.** וקא (ג) סלקא דעתך השתא מבפנים: **אחורי הכתב.** כנגד כל הכתב מבחוץ הכי ס"ל לרבי ירמיה בר אבא כדמוכח לקמן) דלדידיה מחזיקין חתימת עדים כנגד כל (ד) סוף הכתב ולדידיה אינו צריך לכתוב שריר וקיים שמקום חתימת העדים מקיים כל הכתב כנגדו מבפנים: **ואמר רבי אין זמן בזה.** בתמיה: **ואם איתא.** דבין קשר לקשר חתמי עדים מגואי והרי הן מובלעין בין קשריו כמו הזמן אמאי לא קפיד אלא אזמן אעדים נמי הוה ליה למיבעי אמאי אין עדים: **בין קשר לקשר מאבראי.** ונראין העדים בין תרצי הקשרין כדפרישית במתני': **וניחוש דלמא זייף וכתב מאי דבעי.** בסוף השטר שבמקושר שהרי חתימי סהדי בראש השטר בין הקשרים הואיל ואין העדים חתומים בסוף השטר: **ומשני דכתב בו.** בסוף השטר שריר וקיים דהיינו הוכחה של סוף השטר ואין יכול עוד להוסיף אחריו: **וניחוש דלמא זייף וכתב.** אחר ההוא שריר וקיים מאי דבעי וכתב שריר וקיים אחרינא בסוף מה שהוסיף: **תרי שריר וקיים לא כתבינן.** והרואה יודע שהוא זיוף: ופריך **דלמא זייף ומחיק:** ומשני **האמר ר' יוחנן תלויה מקויימת כשרה.** טעה הסופר והגיה ותלה תיבה או שתים בין שיטה לשיטה ואחר כך קיימה בסוף השטר כמו שאנו כותבין תיבה פלונית דביני חטי שריר וקיים:

מחק

מסורת הש"ס

א) [לעיל כח: ע"ש ול"ע], ב) מכות ה: סנהדרין ל., ג) [לקמן קסד:], ד) [דף קסא.], ה) רש"ל השטר.

◆

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה זה פשוט שבמקושר הטופס: (ב) ד"ה מלוה וכו' שיש שני חלוקי דינין: (ג) ד"ה רב הונא וכו' סלקא דעתיה השתא: (ד) ד"ה אחורי הכתב וכו' כנגד כל הכתב עד סוף השטר ולדידיה אינו צריך: (ה) תוס' ד"ה תקנו וכו' ור"י היה אומר דמאי דתקינו רבנן מקושר לא שיהיה חובה: (ו) ד"ה שלא וכו' שיניחו מלעשותו מקושר גם בגיטין אבל מתוך שהורגלו לעשות מקושר יעשו גם בגיטין וכו' בעד כותי ובגיטין: (ז) ד"ה רב ירמיה וכו' ה"א אפי' בין קשר לקשר. נ"ב ופליג ארב הונא דאמר בין קשר לקשר דוקא אלא בכל ענין: (ח) ד"ה לרב הונא וכו' לפי שהעד אחורי השיטה כצ"ל ותיבת שאין נמחק: (ט) ד"ה ואם איתא וכו' דכיון שהיו העדים אחוריו לכך אורך השיטה: (י) בא"ד עד ששמעה. נ"ב פירוש תוספות כדלקמן דף קסא ע"ב: (כ) בא"ד ר' שמעון בריה שמא בין קשריו: (ל) בא"ד דפשוט ודמקושר אלא שלא היה יודע: (מ) בא"ד לבתר דמשני מאבראי לרב הונא אבל זה קשה דמאי פירכא מהא דלעדים וכו' וי"ל דהכי קא פריך דאי איתא. נ"ב פי' שרבי היה יודע דמקושר אלא שהיה סובר דבראש השטר שנו התופס הוא מקושר והטופס הוא למטה בסוף השטר כפשוט שבמקושר והזמן מקושר דאתי לקמיה דרבי היה פשוט ובסופו מקושר ולכך תמה ואמר אין זמן בזה כי לא עלה על דעתו שהזמן כתוב בסוף השטר בתוך הטופס שהרי הזמן הוא בכלל הטופס [illegible]

◆

רבינו גרשום (המשך)

ויבטלו הגט קודם שינתן לה: שאר שטרות דליכא למימר בהן הכי אמאי עבדי להו מקושרין. ומשני שלא תחלוק בין גיטין לשטרות שיהיו שוין בכל מעשיהן הואיל וכולהו איקרו גט כדאמרינן לעיל: והיכן עדים חותמין. במקושר: רב הונא אמר בין קשר לקשר. קסבר באותו חלק שבפנים שהניח בין שיטה לשיטה ואותן ג' עדים באותן ג' שיטות של חלק וסבר כר' חנינא בן גמליאל דמתני' ואחר כך היו מקפלין ותופרין הקישורין שבהן הזמן והחתימה: ואמר רבי אין זמן בזה. לפי שהיה מקופל ותפור הזמן בתוך הקשרין ולא היה רואהו

רפרם ואקח את ספר המקנה לאו משום דלהכי אתא אלא מעשה שהיה כך היה ולאו משום דילפינן מיניה כלום. כן אמר המורה [illegible]

וקרע רבי את התפירות וחזייה: ואם איתא. דעדים חתומין בין קשר לקשר ואינן נראין מאי האי דקאמר רבי אין זמן בזה [illegible]

[illegible]

א) [illegible]

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones